

Μελέτη της Σχολικής Διαρροής σε Σχολικές Μονάδες των Γιαννιτσών

Αναργυρίδου Δέσποινα

PhD, Υποδιευθύντρια 2^{ου} ΕΠΑΛ Γιαννιτσών, ΠΕ86 Πληροφορικής
danargir@gmail.com

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μια εκτίμηση του πραγματικού μεγέθους της σχολικής διαρροής στα Γυμνάσια και Λύκεια της πόλης των Γιαννιτσών. Παράλληλα, επιχειρείται η καταγραφή των παρεμβάσεων που έχουν επιτευχθεί καθώς και ο εντοπισμός νέων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής. Η μελέτη αυτή έγινε με τη μέθοδο της ποιοτικής ανάλυσης. Τα δεδομένα αντλήθηκαν με ημιδομημένες συνεντεύξεις. Διαπιστώθηκε ότι για να μην απομακρυνθεί από τη σχολική κοινότητα ο μαθητής πρέπει να αποκτήσει την αίσθηση του «ανήκειν». Η εφαρμογή της σχολικής διαμεσολάβησης και οι σχολικές δραστηριότητες ελαχιστοποιούν τη μαθητική διαρροή. Πρόληψη της μαθητικής διαρροής μπορεί να γίνει με τη χρήση ερωτηματολογίου σχετικά με τις δυνάμεις των μαθητών σε κατάσταση ηρεμίας και σύγκρουσης. Η σχολική μονάδα θα πρέπει να βρει τρόπους να κρατήσει ενεργούς τους μαθητές της.

Λέξεις – Κλειδιά: Μαθητική Διαρροή, Συγκρούσεις, Ενεργοποίηση, Σχολική Διαμεσολάβηση

Εισαγωγή

Ο όρος μαθητική διαρροή αναφέρεται στους μαθητές εκείνους οι οποίοι δεν έχουν καταφέρει να ολοκληρώσουν την εκπαίδευση που ορίζεται ως νόρμα, ως ελάχιστη δηλαδή αναγκαία εκπαιδευτική προαπαίτηση στην κοινωνία που ζουν (Viadero, 2001). Στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες η «νόρμα» περιλαμβάνει την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, τα χρόνια της οποίας όμως διαφέρουν από χώρα σε χώρα.

Αν θα θέλαμε να δώσουμε έναν δεύτερο ορισμό της μαθητικής διαρροής θα λέγαμε ότι πρόκειται για την εγκατάλειψη μιας οποιασδήποτε βαθμίδας εκπαίδευσης ή τάξης, στην οποία έχει εισέλθει ο μαθητής, πριν την ολοκλήρωσή της (Montmarquett et al., 2001). Είναι ένα πολυδιάστατο πρόβλημα που πλήττει ιδιαίτερα τις κοινωνικο-οικονομικά μειονεκτούσες ομάδες του πληθυσμού.

Εναλλακτικά ο όρος σχολική διαρροή συναντάται και ως μαθητική διαρροή, εγκατάλειψη σχολείου (dropouts), πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, διακοπή φοίτησης, απομάκρυνση από το σχολικό περιβάλλον (early school leaving) (Fossey, 1996 στο Κουρουτσίδου, 2012).

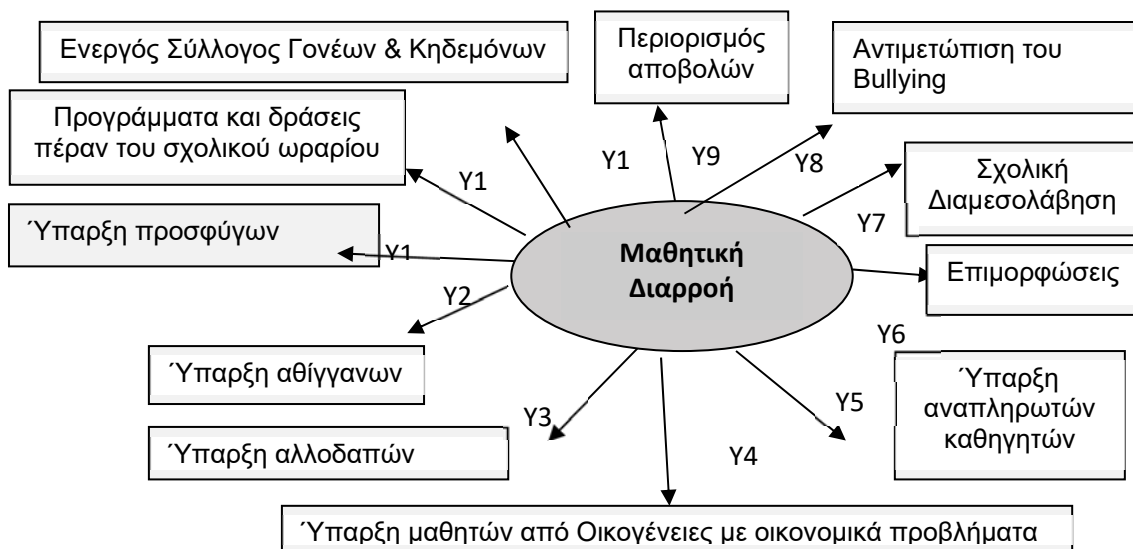
Το φαινόμενο της σχολικής διαρροής δεν είναι καινούριο στην Ελλάδα. Ωστόσο, μέχρι πρόσφατα δεν μας είχε απασχολήσει διότι δεν είχε γίνει ως τώρα καμία προσπάθεια συστηματικής παρακολούθησης του από τις αρμόδιες εθνικές αρχές. Είναι γεγονός όμως ότι ως φαινόμενο υπήρχε και μάλιστα σε πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις από ότι σήμερα. Γύρω στα μέσα της δεκαετίας του 1980 έγιναν οι πρώτες απόπειρες μέτρησης του φαινομένου της σχολικής διαρροής, οι οποίες δεν έλαβαν σημαντική έκταση διότι ήταν περιορισμένης χρονικής και γεωγραφικής εμβέλειας (Planet, 2007).

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της ΓΣΕΕ η μαθητική διαρροή είναι ένα συνεχώς διογκούμενο πρόβλημα, που αναμένεται να ενταθεί λόγω της οικονομικής κρίσης και των προσφυγικών ροών. Μάλιστα, ο μέσος όρος της μαθητικής διαρροής στην επαγγελματική εκπαίδευση είναι γύρω στο 20%, με σημαντικά αυξητικές τάσεις. Επιπλέον, το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ήδη καλείται να εκπαιδεύσει παιδιά προσφύγων, που θα προστεθούν στα παιδιά οικονομικών μεταναστών και μειονεκτούντων ομάδων του Ελληνικού πληθυσμού, των οποίων η θέση γίνεται όλο και δυσμενέστερη. Σημαντικό ποσοστό από αυτούς θα περάσουν από την επαγγελματική εκπαίδευση.

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας μας ήταν η αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής. Πιο συγκεκριμένα, ένας από τους στόχους της έρευνάς μας είναι να διαπιστωθεί το πραγματικό μέγεθος της σχολικής διαρροής στα Γυμνάσια και Λύκεια της πόλης των Γιαννιτών. Ενώ ένας ακόμη στόχος είναι να αναπτυχθεί ένα Σύστημα Παρακολούθησης και Αντιμετώπισης της Σχολικής Διαρροής. Παράλληλα να εντοπιστεί η εξέλιξη των επιμέρους παρεμβάσεων για τη μείωση της μαθητικής διαρροής καθώς και ο εντοπισμός νέων παρεμβάσεων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Καρναβάς κά, 2015), οι σημαντικότερες αιτίες, για τις οποίες οι μαθητές εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση είναι σε μεγάλο βαθμό προσωπικοί. Ωστόσο, είναι δυνατόν να εντοπιστούν ορισμένα επαναλαμβανόμενα χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου συνδέεται στενά με τους παράγοντες που σχετίζονται:

- Με το πολιτισμικό υπόβαθρο, το γλωσσικό υπόβαθρο και πιθανές θεσμοθετημένες διακρίσεις. Πιο συγκεκριμένα, καθοριστικός παράγοντας για τη μαθητική διαρροή είναι η αποξένωση από την κουλτούρα του σχολείου, από την παρεχόμενη σχολική γνώση και από τις κυρίαρχες διαδικασίες μάθησης, διδασκαλίας και αξιολόγησης. Τα ρατσιστικά φαινόμενα ή η μειωμένη αποδοχή της ιδιαίτερης πολιτισμικής ταυτότητας αποτελούν και αυτά αιτίες μαθητικής διαρροής. Εξίσου σημαντικός παράγοντας είναι και το φύλο, ιδιαίτερα σε πληθυσμούς που έχουν διαφορετικές προσδοκίες από τα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια. Τέλος, η κακή σχέση με τους εκπαιδευτικούς αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τη συνέχιση και την ολοκλήρωση της φοίτησης
- Με τις διαρθρωτικές ανισότητες στην εκπαίδευση και αφορούν στις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες και τη σχέση τους με τις ακαδημαϊκές επιδόσεις και την εκπαιδευτική επιλογή.
- Με τις τοπικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, την τοπική αγορά εργασίας και τα τοπικά πρότυπα.

Σχήμα 3. Μοντέλο για την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής

Στο Σχήμα 1 έχουμε καταγράψει σε ένα μοντέλο τους πιθανούς παράγοντες που σχετίζονται με την αύξηση της μαθητικής διαρροής ή με τη μείωση της.

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν τελικά στους ερωτώμενους ήταν οι ακόλουθες :Σύνολο Εγγεγραμμένων Αγοριών, Κοριτσιών, Σύνολο όσων διέκοψαν, Ύπαρξη προσφύγων/ αθίγγανων/ αλλοδαπών μαθητών / μαθητών από οικογένειες με οικονομικά προβλήματα,

αριθμός Μονίμων Καθηγητών /Αναπληρωτών Καθηγητών, Το εκπαιδευτικό προσωπικό εκπαιδύεται συχνά, Εφαρμόζεται κάποιο σύστημα παρακολούθησης της μαθητικής διαρροής, Γίνεται Εφαρμογή της Σχολικής Διαμεσολάβησης, Φαινόμενα Bullying εκδηλώνονται συχνά, Αποβολές δίνονται, Ο Σύλλογος Γονέων & Κηδεμόνων είναι Ενεργός, Υπάρχει βιβλιοθήκη που να χρησιμοποιείται, Γίνεται Ενισχυτική διδασκαλία, Υπάρχει συνάδελφος που να ασκεί Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό στους μαθητές, Γίνονται Προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων, Προτεινόμενες Δράσεις για την εξάλειψη της μαθητικής διαρροής.

Με βάση τα παραπάνω θεωρήσαμε ότι η έρευνά μας έπρεπε να επικεντρωθεί στις αιτίες της αύξησης της μαθητικής διαρροής καθώς και στους τρόπους και τις δράσεις που οδηγούν στην αντιμετώπισή της. Για το σκοπό αυτό θέσαμε διάφορα ερευνητικά ερωτήματα μεταξύ άλλων και οι υποθέσεις μας για τις αιτίες της μαθητικής διαρροής ήταν οι εξής:

- Y1 : Η ύπαρξη προσφύγων μαθητών αυξάνει τα ποσοστά της μαθητικής διαρροής.
- Y2 : Η ύπαρξη αθίγγανων μαθητών αυξάνει τα ποσοστά της μαθητικής διαρροής.
- Y3 : Η ύπαρξη αλλοδαπών μαθητών αυξάνει τα ποσοστά της μαθητικής διαρροής.
- Y4 : Η ύπαρξη μαθητών από οικογένειες με οικονομικά προβλήματα αυξάνει τα ποσοστά της μαθητικής διαρροής.
- Y5 : Η ύπαρξη αναπληρωτών καθηγητών αυξάνει τα ποσοστά της μαθητικής διαρροής.
- Όσον αφορά τις υποθέσεις μας για τους τρόπους αντιμετώπισης της μαθητικής διαρροής:
- Y6 : Οι συχνές Επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών μειώνουν τη μαθητική διαρροή.
- Y7 : Η Εφαρμογή της Σχολικής Διαμεσολάβησης μειώνει τη μαθητική διαρροή.
- Y8 : Η αντιμετώπιση των περιστατικών Bullying μειώνει τη μαθητική διαρροή.
- Y9 : Ο περιορισμός των αποβολών μειώνει τη μαθητική διαρροή.
- Y10 : Ο Ενεργός Σύλλογος Γονέων & Κηδεμόνων μειώνει τη μαθητική διαρροή.
- Y11 : Η οργάνωση προγραμμάτων και δράσεων μειώνει τη μαθητική διαρροή.

Βιβλιογραφική ανάπτυξη και θεσμικό πλαίσιο

Εισαγωγή

Υπάρχουν διάφοροι δείκτες μέτρησης της μαθητικής διαρροής. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι όλες οι μέχρι σήμερα μεθοδολογικές προσεγγίσεις, δε λαμβάνουν υπόψη τους την εξαρχής «σχολική διαρροή», δηλαδή τα παιδιά που δεν εγγράφονται ποτέ στο σχολείο. Αντίθετα, αφορούν τη μαθητική διαρροή, η οποία αναφέρεται «σε παιδιά που έχουν περάσει το κατώφλι του σχολείου» (Σταμέλος, 2002).

Στην παρούσα φάση είναι σκόπιμο να μελετήσουμε και να εξετάσουμε κριτικά τις σημαντικότερες υπάρχουσες μεθόδους και δείκτες υπολογισμού της μαθητικής διαρροής. Στη συνέχεια, με βάση την ευκολία υλοποίησης και την αποτελεσματικότητα, να μπορέσουμε να επιλέξουμε το δείκτη εκείνο που θα μας επιτρέψει να υπολογίσουμε τη μαθητική διαρροή στα Γυμνάσια και Λύκεια των Γιαννιτσών, να εντοπίσουμε τις αιτίες της μαθητικής διαρροής αλλά και τους τρόπους αντιμετώπισής της.

Μέθοδος της κοόρτης

Πρώτα από όλα μία πολύ σημαντική Μέθοδος μέτρησης της μαθητικής διαρροής βασίζεται στη Μέθοδο της κοόρτης (Cohort Dropout Rate). Το βασικό στοιχείο σε αυτές τις μελέτες είναι ότι παίρνουμε μια ή περισσότερες ομάδες ατόμων και τις παρακολουθούμε στο χρόνο με σκοπό να δούμε την εξέλιξή τους ως προς έναν παράγοντα που μας ενδιαφέρει. Στην περίπτωσή μας, ο όρος κοορτή αναφέρεται σε μια «γενιά» μαθητών. Έτσι, η μέθοδος αυτή μελετά την αποτύπωση της διαδρομής - από ένα σχολικό έτος στο επόμενο το σύνολο των μαθητών που εγγράφονται σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης το ίδιο σχολικό έτος και υπολογίζει το ποσοστό των μαθητών αυτών που δεν απέκτησαν τον τίτλο πιστοποιητικό) σπουδών που αντιστοιχεί στο συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης στη λήξη της προβλεπόμενης διάρκειας σπουδών (Glenn, 1997).

Κατά την εφαρμογή της μεθόδου αυτής μπορούμε να καταγράψουμε τρία διαφορετικά βασικά στάδια μετάβασης των μαθητών:

1. Η προαγωγή στο επόμενο επίπεδο εκπαίδευσης.
2. Η επανάληψη του προηγούμενου επιπέδου εκπαίδευσης.
3. Η διακοπή των σπουδών (μόνιμη ή προσωρινή αποχώρηση από το εκπαιδευτικό σύστημα).

Η μέθοδος της κοόρτης περιλαμβάνει δύο φάσεις :

Α' φάση: Γίνεται ο υπολογισμός των ποσοστών μετάβασης των μαθητών (προαγωγή , επανάληψη, αποχώρηση) για κάθε στάδιο και για κάθε δεδομένη χρονιά.

Β' φάση: Εφαρμόζονται τα παραπάνω ποσοστά από κάθε επίπεδο εκπαίδευσης στο επόμενο και από κάθε σχολική χρονιά στην επόμενη (Trottier et al., 2002).

Ο υπολογισμός της μαθητικής διαρροής, λοιπόν, με βάση τη μέθοδο της κοόρτης μπορεί να γίνει είτε με βάση τα συγκεντρωτικά στατιστικά δεδομένα της περιόδου που εξετάζεται. Άρα μιλάμε για μελέτη σε έναν ευρύτερο χώρο. Στον Ελλαδικό χώρο μια τέτοια έρευνα αναλαμβάνει το Τμήμα Επιχειρησιακών Ερευνών και Στατιστικής του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων.

Επίσης, η μέθοδος της κοόρτης θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ως βάση της το αρχαιακό υλικό των σχολείων, το οποίο περιλαμβάνει λεπτομερή στοιχεία για την εξέλιξη του κάθε μαθητή μέσα στο ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα. Η έρευνα αυτή όμως θα πρέπει να λάβει χώρα σε όλα τα σχολεία της επικράτειας. Αυτό σημαίνει κόστος σε χρήμα, σε χρόνο σε ανθρωπόωρες και σε εξοπλισμό. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Παρατηρητήριο Μετάβασης στην Εκπαίδευση και την Αγορά Εργασίας των Μαθητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης) στο πλαίσιο περιοδικής πανελληνίας έρευνας για τη μαθητική διαρροή.

Στην παρούσα φάση, και δεδομένου ότι θέσαμε ως κριτήριο επιλογής της μεθόδου υπολογισμού της μαθητικής διαρροής την απλότητά της, δεν συνίσταται να χρησιμοποιήσουμε τη μέθοδο της κοόρτης. Μάλιστα, στο μέλλον, η εισαγωγή όλων των μαθητών στο myschool και η παρακολούθηση της συνολικής πορείας που αυτό παρέχει θα επιτρέπει εύκολα στις κεντρικές υπηρεσίες να παρακολουθούν τη διαχρονική εξέλιξη των μαθητών μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Δείκτης ετήσιας σχολικής διαρροής

Ένας δεύτερος δείκτης μέτρησης της μαθητικής διαρροής είναι ο Δείκτης ετήσιας σχολικής διαρροής (Event ή Annual Dropout Rate). Ο δείκτης αυτός συνίσταται στον υπολογισμό του ποσοστού των μαθητών μιας συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας που εγκατέλειψαν το σχολείο πριν την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς. Αν αναλογιστεί κανείς ότι ο δείκτης αυτός υπολογίζεται σε ετήσια βάση (αλλά θα μπορούσε να εφαρμοστεί ακόμα και στη μέση της χρονιάς ή και σε ακόμη πιο τακτικά διαστήματα), η συγκεκριμένη μέθοδος προσφέρει το πλεονέκτημα του εντοπισμού της σχολικής διαρροής σε πολύ πρώιμο στάδιο. Αυτό σημαίνει προφανώς ότι το μοντέλο αυτό διευκολύνει σημαντικά τη διαδικασία επανένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Προϋπόθεση ωστόσο για την εφαρμογή αυτής της μεθόδου , είναι η ύπαρξη κεντρικού συστήματος παρακολούθησης και καταγραφής της σχολικής διαρροής σε επίπεδο σχολικής μονάδας (Bergeson, 2003, 2006).

Η μέθοδος αυτή θα μπορούσε να εφαρμοστεί στα Γυμνάσια και Λύκεια των Γιαννιτσών, δεδομένου ότι το myschool είναι ένα σύστημα που κρατάει στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη φοίτηση των μαθητών.

Δείκτης σχολικής εγκατάλειψης

Η τρίτη μέθοδος που είναι γνωστή για τη μέτρηση της μαθητικής διαρροής είναι ο Δείκτης σχολικής εγκατάλειψης (Status ή Census Dropout Rate). Ο δείκτης αυτός βασίζεται στη μέτρηση του ποσοστού των ατόμων μίας συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας που δεν έχουν αποκτήσει το πιστοποιητικό γνώσεων που αντιστοιχεί στον εκπαιδευτικό κύκλο που εκτιμάται ότι θα έπρεπε να έχουν ολοκληρώσει (π.χ. απολυτήριο λυκείου) (Laird J., DeBell M., Chapman C., et al., 2006).

Ο δείκτης σχολικής εγκατάλειψης είναι προφανές ότι θα λαμβάνει τιμές μεγαλύτερες από εκείνες του δείκτη ετήσιας σχολικής διαρροής, αφού στον πρώτο συνυπολογίζονται όλοι οι νέοι της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο, ανεξάρτητα από τη χρονική στιγμή κατά την οποία αποχώρησαν από το εκπαιδευτικό σύστημα.

Βασικό μειονέκτημα του δείκτη αυτού είναι ότι διαπιστώνει τη σχολική διαρροή πολλά χρόνια μετά την αποχώρηση του μαθητή από το σχολικό περιβάλλον. Έτσι, η διαδικασία επανένταξης καθίσταται δύσκολη ως αδύνατη. Χρησιμοποιείται συνήθως από στατιστικές υπηρεσίες και υπερεθνικούς οργανισμούς με στόχο τη συγκριτική ανάλυση του φαινομένου της σχολικής διαρροής και δεν μπορεί να εφαρμοστεί στη δική μας μελέτη περίπτωσης.

Δείκτης «δύναμης συγκράτησης» (holding power) ή «δύναμης προαγωγής»

Όλα τα προηγούμενα μοντέλα μέτρησης υποδεικνύουν ως υπεύθυνο της σχολικής διαρροής μόνο τον ίδιο το μαθητή. Ωστόσο, πολλοί ερευνητές, εκτιμώντας ότι η εξέλιξη του μαθητικού πληθυσμού μέσα στο εκπαιδευτικό θεωρούν ότι για τη μαθητική διαρροή τη μέγιστη ευθύνη την έχει το σχολείο και σε δεύτερη μοίρα ο μαθητής και το οικογενειακό του περιβάλλον. Επίσης, προτείνουν ότι η αποτελεσματικότητα του σχολείου μπορεί να συγκρατεί / προωθεί τους μαθητές μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα (Balfanz & Legters, 2001).

Για το λόγο αυτό έχουν προταθεί οι δείκτες «δύναμης συγκράτησης» (holding power) ή «δύναμης προαγωγής», οι οποίοι αποτυπώνουν τη διαφορά του αριθμού των μαθητών σε δύο διαφορετικές χρονικές στιγμές. Ο υπολογισμός του δείκτη αυτού γίνεται συνήθως σε επίπεδο μιας σχολικής μονάδας, προκειμένου να καταγραφεί η ικανότητά της να προωθήσει τους μαθητές στις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης.

Μέθοδος CroCoos για την Αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής

Στο πλαίσιο των προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης της Ευρωπαϊκής πρότασης για «υλοποίηση στρατηγικών στόχων στην εκπαίδευση και κατάρτιση» (EACEA/04/13) έχει υλοποιηθεί το πρόγραμμα CroCoos, για την υποστήριξη καινοτόμων πολιτικών για την αντιμετώπιση της Σχολικής Διαρροής. Βασικός ιδρυτής του ήταν το Δημόσιο Ίδρυμα Tempus στην Ουγγαρία με συνεργαζόμενους φορείς σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες.

Πιο συγκεκριμένα, διαπίστωσαν γρήγορα ότι για να αντιμετωπίσουν τη μαθητική διαρροή χρειάζεται να στοχεύσουν πρώτα από όλα στην αναγνώριση μαθητών σε κίνδυνο και παροχή βοήθειας. Πολύ σημαντικό είναι να ενισχυθεί το αίσθημα του «ανήκειν» των μαθητών και να βελτιωθεί η ικανότητα επικοινωνίας τους.

Επιπλέον, το πρόγραμμα CroCoos πρότεινε για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής, τη δημιουργία ενός Early Warning System (EWS). Πρόκειται για ένα σύστημα στο οποίο θα καταγράφονται μετρήσιμα δεδομένα, και παρατηρήσιμα φαινόμενα. Το σύστημα αυτό θα επιτρέψει τον έγκαιρο εντοπισμό μαθητών σε κίνδυνο εγκατάλειψης και τον καθορισμό και την εφαρμογή προσαρμοσμένων παρεμβατικών μέτρων.

Η διαδικασία ανάπτυξης του EWS συστήματος ξεκινά με τον καθορισμό των στόχων. Απαραίτητη η θετική εισήγηση από τη διεύθυνση και η δημιουργία μιας EWS ομάδας αποτελούμενη από έναν αρχηγό και τέσσερα μέλη. Μέσα στην ομάδα θα πρέπει να υπάρχει έμπρακτη υποστήριξη από όλους και να καθοριστούν μια κοινή φιλοσοφία και ένα σύστημα κοινών αξιών. Ο στόχος της αντιμετώπισης της μαθητικής διαρροής είναι μακροπρόθεσμος.

Σε ένα δεύτερο βήμα θα πρέπει να γίνει μια ανάλυση της κατάστασης, δηλαδή συλλογή και ερμηνεία στατιστικών πληροφοριών σχετικά με τη διαρροή και εύρεση ομοιοτήτων / μοτίβων στη συμπεριφορά ή στο κοινωνικοπολιτιστικό υπόβαθρο των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο.

Παράλληλα, στα πλαίσια του CroCoos εντοπίστηκαν έξι ενδείξεις κινδύνου (distress signals). Η παρατήρηση όλων των μαθητών με βάση αυτές τις ενδείξεις βοηθά στην αναγνώριση μαθητών με κίνδυνο διαρροής. Ενδείξεις που συνδέονται με επίσημες προδιαγραφές:

- Αυξανόμενες απουσίες
- Συνεχώς μειούμενη επίδοση
- Επανάληψη σχολικής χρονιάς
- Ενδείξεις που συνδέονται με τη συμπεριφορά:
- Πλήξη στην τάξη (χαμηλά κίνητρα)
- Δραστικές αλλαγές στη συμπεριφορά
- Bullying

Η παρουσία μιας μόνο ένδειξης δεν αρκεί για να διαπιστωθεί ότι ο μαθητής είναι επιρρεπής στη μαθητική διαρροή. Προτείνεται η παρουσία 3 τουλάχιστον ενδείξεων ώστε να δικαιολογηθεί παρέμβαση.

Πάντως θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι ενδείξεις αυτές δεν αποτελούν αιτίες. Για να αντιμετωπιστεί η μαθητική διαρροή, μόλις εντοπιστούν οι ενδείξεις, θα πρέπει να αναζητηθούν οι αιτίες και να αναγνωριστούν πιθανά μοτίβα αιτιών. Επιπλέον, θα πρέπει να γίνει αξιολόγηση των παιδαγωγικών πρακτικών που εφαρμόστηκαν ως προς το αν είχαν αποτέλεσμα ή όχι. Ενώ, απαραίτητη είναι και η ανάλυση των διαθέσιμων πόρων (οικονομικών, ανθρώπινων, υλικών), ώστε να διαπιστωθεί αν είναι εφικτή η εφαρμογή του EWS.

Σε ένα τρίτο βήμα θα πρέπει να οριστεί ένα σχέδιο δράσης για την καθιέρωση του EWS. Το σχέδιο αυτό θα πρέπει να είναι σύμφωνο με το στρατηγικό στόχο, να εμπεριέχει μετρήσιμους στόχους, κριτήρια επιτυχίας, χρονοδιάγραμμα, να αναθέτει υπευθυνότητες και να βασίζεται σε ορόσημα ανάπτυξης.

Το σημαντικότερο βήμα είναι το τέταρτο, δηλαδή οι παρεμβάσεις και οι δράσεις που θα λάβουν χώρα για την καταπολέμηση των αιτιών που οδηγούν στην εγκατάλειψη. Σε επίπεδο σχολείου θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα δίκτυο εξωτερικών συνεργατών. Σε επίπεδο εκπαιδευτικών θα ήταν σκόπιμη η καθιέρωση συναντήσεων των εκπαιδευτικών κοινού αντικειμένου ή τμήματος. Τέλος, σε επίπεδο μαθητών θα μπορούσε να εφαρμοστεί μια διαδικασία προσωπικής ανάπτυξης, με τη βοήθεια μιας προσωρινής ομάδας ανάπτυξης. Το πέμπτο βήμα της μεθόδου CroCoos αφορά στην αξιολόγησή της. Πιο συγκεκριμένα, αν οι στόχοι έχουν τεθεί σωστά, τα αποτελέσματα θα μπορούν να μετρηθούν ή να παρατηρηθούν. Προτείνεται η αξιολόγηση να γίνεται καθ' όλη τη διάρκεια του σχεδίου δράσης. Αν η ομάδα EWS διαπιστώσει ότι το σχέδιο δράσης δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα μπορεί να το προσαρμόσει και αυτό δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως αποτυχία.

Στο τελευταίο έκτο βήμα θα γίνουν οι απαιτούμενες διορθώσεις και βελτιώσεις. Μάλιστα, το EWS χρειάζεται περιοδικά αναθεώρηση. Προτείνεται να μη γίνονται συχνές αλλαγές στους στρατηγικούς στόχους, στη φιλοσοφία και στο σύστημα κοινών αξιών. Στη φάση της ανατροφοδότησης η ομάδα EWS θα πρέπει να εξετάσει τι έγινε σωστά και αποδοτικά και τι πρέπει να γίνει διαφορετικά. Για τη βελτίωση της επικοινωνίας είναι απαραίτητη η εκπαίδευση τριών καθηγητών στη δημιουργία καναλιών επικοινωνίας και η εκπαίδευση τριών καθηγητών ως διαμεσολαβητών.

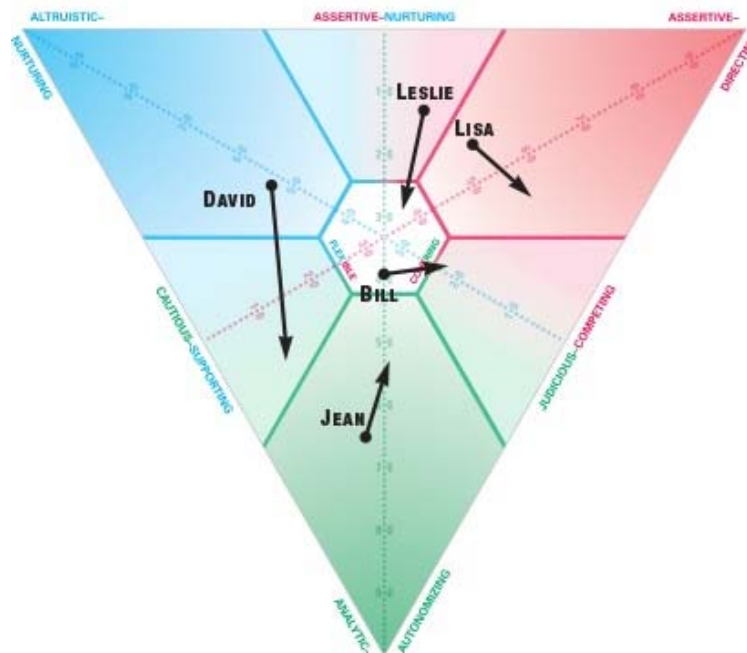
Μέθοδος Strength Deployment Inventory

Άλλη μία μέθοδος που πρέπει να εφαρμόζεται στα σχολεία για να επιτευχθεί η αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής είναι η θεωρία της Καταγραφής των Δυνατοτήτων Ανάπτυξης των Δυνάμεων (Strength Deployment Inventory, SDI), αναπτύχθηκε από τον Elias H. Porter, έναν κλινικό ψυχολόγο, στα μέσα του 20^{ου} αιώνα. Οι δυνάμεις αφορούν στα προσωπικά δυνατά χαρακτηριστικά σε δύο διαφορετικές καταστάσεις : 1) Ηρεμία και 2) Σύγκρουση.

Η ανάπτυξη αφορά στον εντοπισμό τρόπων για τη βελτίωση των σχέσεων μας μέσω των δυνατών χαρακτηριστικών μας. Η καταγραφή αφορά στον εντοπισμό του πώς νιώθουμε και αντιδρούμε σε διαφορετικές καταστάσεις. Για την εφαρμογή του SDI δίνονται στον ερωτώμενο δύο ομάδες ερωτήσεων για τον προσδιορισμό της συχνότητας διαφορετικών κινήτρων τόσο στην κατάσταση ηρεμίας όσο και στην κατάσταση σύγκρουσης. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων και η αποτύπωση του κάθε ερωτώμενου γίνεται ως ένα βέλος σε ένα ειδικό τρίγωνο. Οπότε ανάλογα με τη θέση του βέλους ανήκει σε μια ομάδα.

- Αν είναι στο μπλε είσαι αλτρουιστής: Δείχνεις ενδιαφέρον για την προστασία, ανάπτυξη και ευημερία των άλλων
- Αν είσαι στο κόκκινο είσαι καθοδηγητικός: Δείχνεις ενδιαφέρον για την οργάνωση και την επίτευξη των στόχων
- Αν είσαι στο πράσινο είσαι αναλυτικός και αυτόνομος: Δείχνεις ενδιαφέρον για καλά μελετημένες προσεγγίσεις, τη σειρά των πραγμάτων, τον ατομικισμό και την αυτοδυναμία.
- Αν είσαι στο κέντρο (Hub) είσαι ευέλικτος και συνεκτικός: Είσαι ευέλικτος, και δείχνει ενδιαφέρον για την ευημερία της ομάδας και την ομαδικότητα

Η εφαρμογή της μεθόδου SDI βελτιώνει τις σχέσεις των μαθητών με τους συμμαθητές τους, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και κυρίως με τον εαυτό τους. Ενισχύει την ατομική και ομαδική αποτελεσματικότητα και ελαχιστοποιεί τα αρνητικά αποτελέσματα των συγκρούσεων. Απώτερος στόχος της είναι η μείωση της σχολικής διαρροής.

Σχήμα 4. Εφαρμογή του SDI ερωτηματολογίου

Μοντέλο του Lippitt

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε και ένα μοντέλο διοίκησης στρατηγικής αλλαγής, το οποίο προτείνεται για τη μείωση της μαθητικής διαρροής. Πιο συγκεκριμένα, ο Lippitt βασισμένος στη θεωρία του Lewin K. περιέγραψε 7 φάσεις της αλλαγής (Lippitt et al., 1958):

- διάγνωση του προβλήματος
- εκτίμηση της ικανότητας για αλλαγή
- εκτίμηση των κινήτρων και των πόρων του φορέα της αλλαγής
- επιλογή στόχων και στρατηγικών αλλαγής
- οριοθέτηση της αρμοδιότητας και του ρόλου του φορέα της αλλαγής
- διατήρηση της αλλαγής (επικοινωνία, συντονισμός κλπ)
- τερματισμός της υποβοηθητικής συνεργασίας με τον φορέα της αλλαγής

Η ολομέλεια των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας οφείλει να επιλέξει τη διάρκεια εφαρμογής του μοντέλου βασισμένη στο προφίλ του σχολείου. Απαραίτητη είναι μια διάρκεια τέτοια που να αποτελεί μια ασφαλιστική δικλείδα κατά της αποτυχίας της αλλαγής, στην περίπτωση που το πρώτο θετικό αποτέλεσμα εκληφθεί από τους εκπαιδευτικούς ως επιτυχημένη ολοκλήρωση της αλλαγής.

Στο επίκεντρο του μοντέλου αυτού τίθεται η σχολική μονάδα. Πρόκειται, δηλαδή, για μια μορφή λειτουργικής στρατηγικής με κύρια χαρακτηριστικά την ομαδική εργασία και την ενθάρρυνση για ενεργό συμμετοχή. Η ενεργός συμμετοχή σε μια ομάδα μαθαίνεται. Η δημιουργία ομάδας δεν αφορά απλά σε μια συσπείρωση προσώπων. Οι ομάδες έχουν προσανατολισμένους στόχους, χρησιμοποιούν πολυδύναμο τρόπο σκέψης, μειώνουν τις διαφωνίες στην εφαρμογή των αποφάσεων και εστιάζουν την προσοχή τους στα προβλήματα και τις λύσεις τους (Κουτούζης 1999, Breffni 2003).

Μεθοδολογία της έρευνας και ανάλυση αποτελεσμάτων

Επιλογή ερευνητικού μοντέλου

Το ερευνητικό μοντέλο της συγκεκριμένης έρευνας βασίστηκε στο μοντέλο του Δείκτη ετήσιας σχολικής διαρροής, διότι όπως αναφέραμε παραπάνω η υλοποίηση του είναι σχετικά εύκολη στην περίπτωσή μας αλλά και γιατί μπορεί να μας δώσει άμεσα τα συμπεράσματα που χρειαζόμαστε.

Παράλληλα, η μελέτη της βιβλιογραφίας μας έδειξε ότι θα ήταν σκόπιμο να ερευνήσουμε και το κατά πόσο τα σχολεία των Γιαννιτών έχουν τη δυνατότητα συγκράτησης των μαθητών. Έτσι, το μοντέλο μας έχει μέσα και ερωτήσεις που βασίζονται στο δείκτη «Δύναμης συγκράτησης».

Μεθοδολογία της έρευνας

Όσον αφορά τη διαδικασία συλλογής των πρωτογενών στοιχείων της έρευνάς μας επιλέξαμε να κάνουμε μια μικροέρευνα με ημιδομημένες συνεντεύξεις. Ο πληθυσμός στόχος μας στη συγκεκριμένη έρευνα ήταν εκπαιδευτικοί από κάθε ένα από τα 11 Γυμνάσια και Λύκεια των Γιαννιτών.

Ένα ακόμη σημαντικό θέμα που έπρεπε να επιλυθεί κατά την έρευνά μας πέραν του καθορισμού του ποια θα είναι τα υποκείμενα της έρευνας είναι και το πόσα θα πρέπει να είναι αυτά, διότι τα δεδομένα μας θα πρέπει να είναι ορθά και τα αποτελέσματα της έρευνας θα πρέπει να είναι σωστά στο μικρότερο δυνατό χρόνο και με το μικρότερο δυνατό κόστος. Για το λόγο αυτό επιλέξαμε έναν εκπαιδευτικό από κάθε σχολείο. Ο εκπαιδευτικός αυτός θα μπορούσε να είναι ο Διευθυντής, ο Υποδιευθυντής του σχολείου ή και ο καθηγητής που είναι υπεύθυνος για την επεξεργασία των στατιστικών του σχολείου.

Η μικροέρευνα βασίστηκε σε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο οι συνάδελφοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν, διότι τα ερωτηματολόγια αποτελούν τα βασικότερα εργαλεία για τη

συλλογή πρωτογενών δεδομένων. Η έρευνα μας έλαβε χώρα από τον Ιούνιο μέχρι το Ιούλιο του 2018 και αφορούσε το σχολικό έτος 2017-2018.

Παράλληλα, έγινε και δευτερογενής έρευνα για τον εντοπισμό στατιστικών από άλλες μελέτες, ώστε να μπορέσει να γίνει κάποια σύγκριση αποτελεσμάτων.

Ερευνητικά εργαλεία

Προκειμένου να κερδίσουμε ακόμη περισσότερο χρόνο αποφασίσαμε το ερωτηματολόγιο να φτιαχτεί μέσω των φορμών που παρέχει η google. Η κύρια αιτία επιλογής αυτής της μορφής του ερωτηματολογίου ήταν η δυνατότητα που υπάρχει από την google για διαδικτυακή και χωρίς κόστος διανομή του συνδέσμου του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε σε 4 ενότητες: Στοιχεία σχολείου, Στοιχεία Μαθητών, Στοιχεία Καθηγητών, Προγράμματα και Δράσεις Σχολείου.

Για λόγους προσωποποιημένης επικοινωνίας με τους ερωτώμενους και για να είμαστε σίγουροι ότι θα συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο πριν την αποστολή του συνδέσμου είχε προηγηθεί τηλεφωνική επικοινωνία στο σχολείο. Κάποιοι ζήτησαν να απαντήσουν τις ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της τηλεφωνικής επικοινωνίας. Οι απαντήσεις καταγράφονταν κατευθείαν στη φόρμα της google για λόγους συμβατότητας.

Ένας ακόμη εξίσου σημαντικός λόγος επιλογής αυτού του τρόπου διανομής του ερωτηματολογίου ήταν η ευκολία στη συλλογή των απαντήσεων και της κατάλληλης επεξεργασίας τους, οι οποίες επίσης γίνονται άμεσα από το περιβάλλον των googleforms.

Δόμηση των στατιστικών εργαλείων

Μόλις ολοκληρώθηκε το δείγμα των 11 ερωτώμενων - συνεντευξαζόμενων ξεκινήσαμε την επεξεργασία των απαντήσεων. Η google παρέχει έναν αυτοματοποιημένο τρόπο συλλογής των απαντήσεων σε λογιστικό φύλλο, και κάνει και μια απλή μορφή επεξεργασίας τους με ανάλογα γραφήματα. Εμείς χρειαζόμασταν πιο αναλυτική επεξεργασία για την εξαγωγή των συμπερασμάτων μας. Για το σκοπό αυτό στην αρχή έγινε μια πρώτη επεξεργασία των ερωτήσεων και των απαντήσεων στο λογιστικό φύλλο.

Πιο συγκεκριμένα, κωδικοποιήσαμε όλες τις απαντήσεις και τις αντιστοιχήσαμε με αριθμούς. Επίσης, στις ερωτήσεις που επιτρεπόταν οι πολλαπλές επιλογές κωδικοποιήσαμε τις απαντήσεις ώστε να μπορέσει να γίνει αργότερα πιο εύκολη η διαχείρισή τους.

Αμέσως μετά χρησιμοποιήσαμε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS v24, προκειμένου να κάνουμε μια ολοκληρωμένη στατιστική επεξεργασία. Έτσι, για το πρώτο τμήμα του ερωτηματολογίου μας δημιουργήσαμε δύο μεταβλητές τύπου χαρακτήρα και τις ορίσαμε ως ονομαστικές (Nominal), πρόκειται για το όνομα σχολείου και την ιδιότητα του συμμετέχοντα. Στο δεύτερο τμήμα δημιουργήσαμε 10 μεταβλητές αριθμητικού τύπου. Αυτές που αφορούσαν σε αριθμούς καθαρά τις ορίσαμε ως κανονικές (Ordinal), (Σύνολο Εγγεγραμμένων, Σύνολο Εγγεγραμμένων Αγοριών/ Κοριτσιών, Σύνολο όσων Διέκοψαν, Σύνολο όσων Αγοριών / Κοριτσιών Διέκοψαν) Ενώ τις υπόλοιπες που αντιστοιχούσαν σε ποιο βαθμό υπήρχαν οι κατηγορίες των μαθητών τις ορίσαμε ως βαθμωτές (Scale) (Ύπαρξη προσφύγων / αθίγγανων αλλοδαπών μαθητών / Μαθητών από Οικογένειες με οικονομικά προβλήματα)

Στο τρίτο τμήμα που αφορούσε τους καθηγητές ορίσαμε τρεις αριθμητικές μεταβλητές. Τα δύο πρώτα πεδία είναι κανονικά ενώ το τρίτο είναι βαθμωτό. Στο τελευταίο τμήμα ορίσαμε άλλες εννιά μεταβλητές. Η τελευταία ερώτηση αφορούσε στις προτεινόμενες δράσεις. Δυστυχώς, το συγκεκριμένο ερώτημα ήταν το μοναδικό ανοιχτού τύπου και δεν απαντήθηκε από κανέναν ερωτώμενο.

Το προφίλ των σχολείων

Το πρώτο τμήμα επεξεργασίας των απαντήσεων μας αφορούσε στον εντοπισμό της σχετικής συχνότητας των απαντήσεων που δόθηκαν στις διάφορες ερωτήσεις της έρευνάς μας.

Προχωρώντας, λοιπόν, στην επεξεργασία των απαντήσεων του ερωτηματολογίου, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι το μέσο ποσοστό της διακοπής φοίτησης που σημειώθηκε στα Γυμνάσια των Γιαννιτών κατά το σχολικό έτος 2017-2018 ήταν 2,81%. Μάλιστα, τα αγόρια σημειώνουν μεγαλύτερο ποσοστά αποχής από ότι τα κορίτσια. Το αντίστοιχο Πανελλαδικό ποσοστό που έδωσε η έρευνα του Παρατηρητηρίου Μαθητικής Διαρροής του ΙΕΠ που έλαβε χώρα τον Ιανουάριο του 2017 και αφορούσε τη γενιά μαθητών του 2013-2014 ήταν λίγο μεγαλύτερο, 4,23 %.

Όσον αφορά το μέσο ποσοστό της διακοπής φοίτησης που σημειώθηκε στα Γενικά Λύκεια των Γιαννιτών κατά το σχολικό έτος 2017-2018 αυτό ήταν 0,47%. Στα Γενικά Λύκεια τα κορίτσια σημειώνουν μεγαλύτερο ποσοστό διακοπής από ότι τα αγόρια. Το αντίστοιχο Πανελλαδικό ποσοστό που έδωσε η έρευνα του του ΙΕΠ ήταν 1,92 %. Γεγονός που σημαίνει ότι τα Γενικά Λύκεια των Γιαννιτών έχουν ελαχιστοποιήσει τη μαθητική διαρροή.

Τέλος, το μέσο ποσοστό της διακοπής φοίτησης που σημειώθηκε στα Επαγγελματικά Λύκεια των Γιαννιτών κατά το σχολικό έτος 2017-2018 αυτό ήταν 18,66%. Τα ποσοστά διακοπής φοίτησης στην Επαγγελματική Εκπαίδευση των Γιαννιτών με βάση το φύλο και δεδομένου του μεγέθους της, είναι περίπου τα ίδια. Το αντίστοιχο Πανελλαδικό ποσοστό που έδωσε η έρευνα του του ΙΕΠ ήταν 11,02 %. Το ποσοστό μαθητικής διαρροής στην Επαγγελματική Εκπαίδευση των Γιαννιτών είναι αυξημένο σημαντικά λόγω και την ύπαρξης Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου, όπου πολλοί μαθητές ξεκινούν το σχολείο, αλλά οι επαγγελματικές και οικογενειακές τους υποχρεώσεις και μια πιθανή νέα επαγγελματική ευκαιρία μπορεί να τους οδηγήσει στην διακοπή της φοίτησης.

Το προφίλ των μαθητών

Συνεχίζοντας την παρουσίαση των δημογραφικών χαρακτηριστικών της έρευνάς μας θα πρέπει να αναφέρουμε ότι στα μισά σχολεία των Γιαννιτών υπάρχει μικρός αριθμός προσφύγων. Ενώ, αθίγγανοι υπάρχουν σε 2 μόνο σχολείο σε μικρό ποσοστό. Αλλοδαποί μαθητές υπάρχουν σε όλα τα σχολεία σε ένα ελάχιστο ή μικρό ποσοστό. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι ότι στο 27% των σχολείων οι μισοί μαθητές είναι από οικογένειες με οικονομικά προβλήματα.

Πίνακας 1. Στοιχεία Φοίτησης Μαθητών σε Γυμνάσια και Λύκεια των Γιαννιτών το 2017-2018

	Εγγραφές			Διακοπές Φοίτησης		
	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια
1ο Γυμνάσιο	360	164	196	3	2	1
2ο Γυμνάσιο	256	130	126	14	9	5
3ο Γυμνάσιο	247	112	135	17	9	8
4ο Γυμνάσιο	270	120	150	1	0	1
ΜΟΥΣΙΚΟ	150	87	63	1	1	0
1ο ΓΕΛ	381	177	204	2	1	1
2ο ΓΕΛ	281	132	149	3	0	3
3ο ΓΕΛ	399	179	220	0	0	0
1ο ΕΠΑΛ	320	215	105	30	21	9
2ο ΕΠΑΛ	227	117	100	15	10	5
ΕΣΠ ΕΠΑΛ	180			52		
Σύνολο	3071	1433	1448	138	53	33

Προφίλ των καθηγητών

Όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, η έρευνά μας έχει δείξει ότι στα Γενικά Λύκεια το ποσοστό των μονίμων εκπαιδευτικών σε σχέση με τους αναπληρωτές είναι πολύ υψηλό, άνω

του 90 %. Ενώ, αποθαρρυντικό στοιχείο, με βάση την έρευνά μας, είναι το γεγονός ότι το εκπαιδευτικό προσωπικό δεν εκπαιδεύεται πολύ συχνά.

Προγράμματα και Δράσεις του σχολείου

Όσον αφορά τα προγράμματα και τις δράσεις των σχολείων θα πρέπει πρώτα από όλα να σημειώσουμε ότι κανένα σχολείο δεν έχει εφαρμόσει συστηματικά κάποια μέθοδο παρακολούθησης της μαθητικής διαρροής. Η Σχολική Διαμεσολάβηση εφαρμόζεται στο ένα τρίτο των προς μελέτη σχολείων. Στο Γενικό Λύκειο που εφαρμόστηκε παρουσιάστηκε μηδενική μαθητική διαρροή. Στα επαγγελματικά λύκεια οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ναι μεν τα ποσοστά μαθητικής διαρροής φαίνονται σημαντικά, ωστόσο είναι μικρότερα σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές.

Πίνακας 2. Κατανομή Ανθρώπινου Δυναμικού

	Μόνιμοι	Αναπληρ.	Σύνολο	% Μονίμων	Bullying	Διαμεσολάβηση
1ο Γυμνάσιο	31	9	40	77.50%		
2ο Γυμνάσιο	20	2	22	90.91%	όχι	
3ο Γυμνάσιο	27	4	31	87.10%		
4ο Γυμνάσιο	26	5	31	83.87%		
ΜΟΥΣΙΚΟ	14	29	43	32.56%	όχι	
ΓΥΜΝΑΣΙΑ	118	49	167	70.66%		
1ο ΓΕΛ	31	2	33	93.94%	όχι	
2ο ΓΕΛ	26	2	28	92.86%		
3ο ΓΕΛ	37	2	39	94.87%		ναι
ΓΕΝΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ	94	6	100	94.00%		
1ο ΕΠΑΛ	45	5	50	90.00%		ναι
2ο ΕΠΑΛ	29	7	36	80.56%		ναι
ΕΣΠ ΕΠΑΛ	25	4	29	86.21%		ναι
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ	99	16	115	86.09%		

Σε σχολεία με έλλειψη περιστατικών bullying τα ποσοστά της μαθητικής διαρροής ήταν χαμηλά. Ενώ, σε σχολεία με υψηλή συχνότητα αποβολών υπήρχαν και σημαντικά ποσοστά μαθητικής διαρροής. Οι συσχετίσεις αυτές δεν υφίστανται στην περίπτωση του εσπερινού ΕΠΑΛ Γιαννιτσών που δίνονται στα σχολεία.

Στα περισσότερα σχολεία ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων παρατηρούμε ότι είναι αρκετά ενεργός. Μάλιστα, στα 3 σχολεία στα οποία οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων αναφέρθηκε ότι ήταν ιδιαίτερα ενεργοί, παρατηρήθηκαν χαμηλά ως μηδενικά ποσοστά μαθητικής διαρροής.

Ενώ, βιβλιοθήκη που να χρησιμοποιείται υπάρχει και αυτή στα μισά σχολεία, αλλά δεν παρατηρήθηκε κάποια συσχέτιση με την ύπαρξη της και τη μείωση της μαθητικής διαρροής.

Όσον αφορά την ενισχυτική διδασκαλία στα περισσότερα σχολεία δεν εφαρμόζεται καθόλου. Και το ίδιο ποσοστό αντιστοιχεί και στα σχολεία που δεν έχουν συνάδελφο να ενημερώνει για το Σχολικό Επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών. Τέλος, προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων γίνονται σε όλα τα σχολεία.

Συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Στο σημείο αυτό θα συγκεντρώσουμε τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την πρωτογενή και δευτερογενή έρευνά μας. Ο μαθητής για να μην απομακρυνθεί από τη σχολική κοινότητα πρέπει να αποκτήσει την αίσθηση του «ανήκειν». Μάλιστα, όλοι οι μαθητές να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο και να αντιμετωπίζονται φαινόμενα

εκφοβισμού άμεσα. Θετικό στοιχείο για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής στα γενικά λύκεια είναι και η εφαρμογή της σχολικής διαμεσολάβησης.

Θα πρέπει να υπάρχουν δραστηριότητες που να τον κάνουν να αισθάνεται και εκτός σχολικού ωραρίου ότι το σχολείο είναι το περιβάλλον που του προσφέρει νόημα στη ζωή του. Οι δράσεις πέραν της σχολικής αίθουσας είναι καθοριστικός παράγοντας ελαχιστοποίησης της μαθητικής διαρροής.

Σημαντικό στοιχείο για την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής είναι και η εφαρμογή του ερωτηματολογίου για να διαπιστώσουμε τις δυνάμεις των μαθητών μας σε κατάσταση ηρεμίας αλλά και σύγκρουσης. Έτσι, θα κατανοήσουμε γιατί ένας μαθητής αισθάνεται να πνίγεται σε μια αίθουσα και γιατί απουσιάζει από τα μαθήματά του. Θα βρούμε τις αιτίες κι όχι απλά τις ενδείξεις

Εξάλλου, η αιτία της μαθητικής διαρροής θα πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι δεν οφείλεται μόνο στο μαθητή, αλλά και στην ίδια τη σχολική μονάδα. Θα πρέπει το σχολείο να βρει τρόπους να ενεργοποιήσει και να κρατήσει ενεργούς τους μαθητές του.

Όσον αφορά τις προτάσεις μας, σκοπεύουμε να επαναλάβουμε την έρευνα μας σε ετήσια βάση για έλεγχο των αποτελεσμάτων και για εξαγωγή πιο έγκυρων συμπερασμάτων. Επίσης, είναι σκόπιμο να γίνει επέκταση της έρευνας αυτής της σε όλα τα σχολεία της ΔΔΕ Πέλλας. Τέλος, θα ήταν εύστοχο να γίνει και ένα δεύτερο ερωτηματολόγιο που να απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, αλλά και μαθητές για να συλλέξει τις απόψεις τους σχετικά με τις αιτίες της μαθητικής διαρροής.

Βιβλιογραφία

Balfanz, R., Legters, N. (2001). How Many Central City High Schools Have a Severe Dropout Problem, Where are They Located, and Who Attends Them: Initial Estimates Using the Common Core of Data, *Dropouts in America: How severe is the problem? What do we know about intervention and prevention?* Civil Rights Project, Graduate School of Education, Harvard University.

Bergeson T. (2003, upd. 2006). *Helping Students finish school*, Washington, Office of Superintendent of Public Instruction.

Breffni, I. (Eds.), (2003). School development planning initiative. *National Progress Report*. Dublin: Stationery Office

CroCooS, *Cross-sectoral cooperation focused solutions for preventing early school leaving (CroCooS)*, Ανακτήθηκε από <http://oktataskepzes.tka.hu/en/crocoos> [Πρόσβαση στις 10/06/2018]

Glenn, N-D. (1997). *Cohort Analysis*, Sage Publications, Beverly Hills, London.

Κουτούζης, Μ. (1999). *Η εκπαιδευτική μονάδα ως οργανισμός*. Στο Α. Ρέππα, Μ. Κουτούζης, Γ. Μαυρογιώργος, Β. Νιτσόπουλος, & Δ. Χαλκιώτης (Επιμ.), Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων. Τόμος Α'. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Laird J., De Bell M., Chapman C., (2006). *Dropout Rates in the United States: 2004*, US Department of Education. NCES 2007-024, Washington DC.

Lippitt R., Watson J., Westley B., (1958). Dynamics of Planned Change. *International Journal of Social Psychiatry*, vol. 5(4), pages 315-316, April. Harcourt, Brace, New York NY.

Montmarquett, C, Mahseredjian, S., Houle, R., (2001). The Determinants of University Dropouts: A Bivariate Probability Model with Sample Selection, *Economics of Education Review*, 20, 475-84.

Planet S. A, (2007). *Μελέτη για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής, Καταγραφή Ορισμών και μεθόδων Αποτύπωσης της Σχολικής Διαρροής*, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Trottier C., Perron M., Diambomba M. (2002). *Les cheminements scolaires*, PU Laval

Viadero D. (2001). The dropout dilemma. Research hindered by lack of uniform way to count students who quit school. *EducationWeek*

Καρναβάς Β., Παπαδοπούλου Ε., Ρουσσάκης Ι., (2015) *Υλοποίηση δράσεων για την εκπλήρωση της θεματικής τηςεκ των προτέρων αιρεσιμότητας 10.1 ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΤΑΣΗΣ*, ΙΕΠ,

Παρατηρητήριο για τα θέματα καταγραφής και αντιμετώπισης της μαθητικής διαρροής, Αθήνα.

Κουρουτσίδου, Μ. (2012). *Η επίδραση των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών στην εκπαιδευτική διαδικασία : οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το ζήτημα της μαθητικής διαρροής*. Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Ρόδος. Ανακτήθηκε από <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/36049#page/188/mode/2up> [Πρόσβαση στις 1/07/2018]